

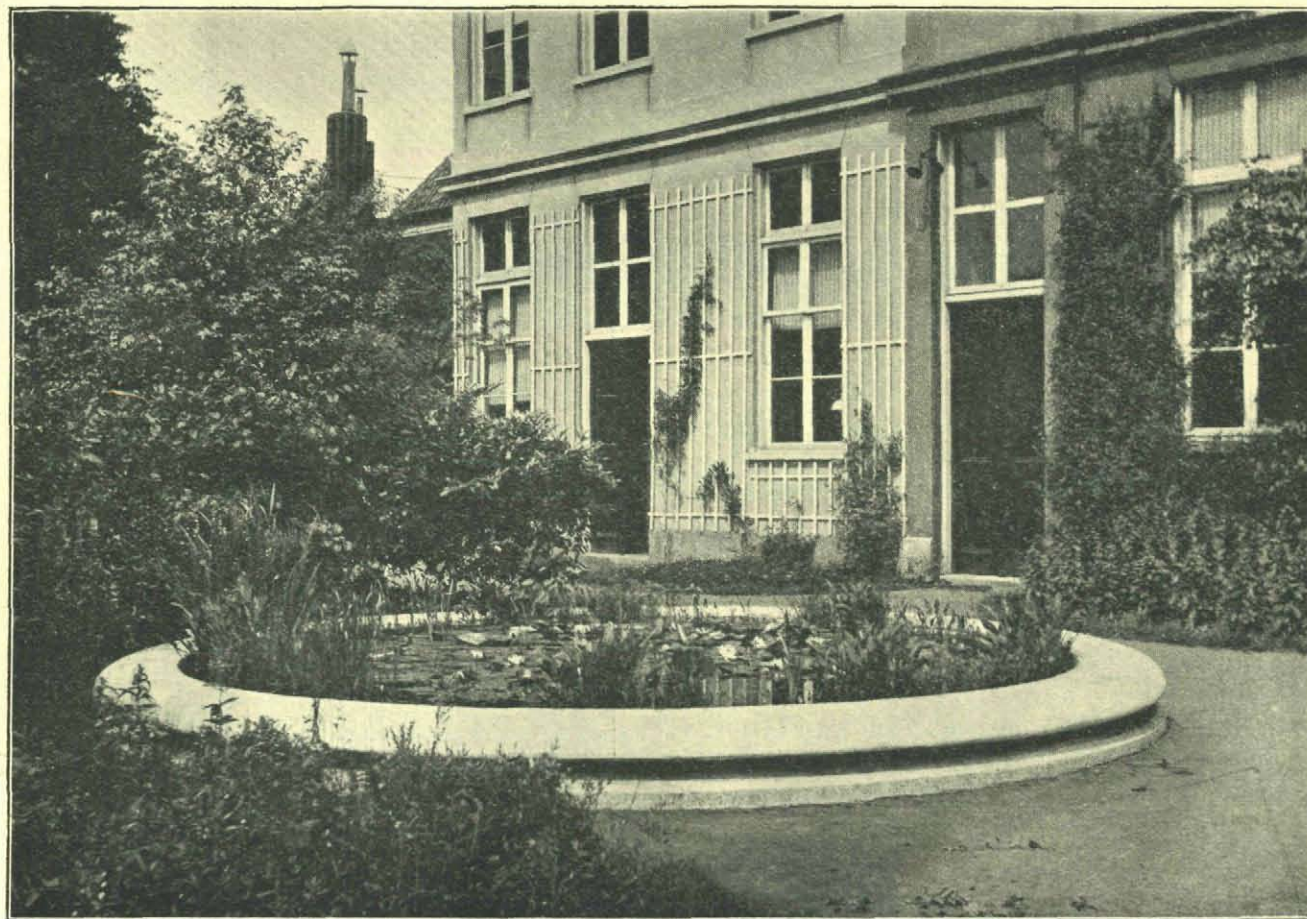
je 't niet doet, mag je niet meer mee" voldoende, om hem te doen vliegen. Niet aardig, zegt ge misschien, doch erken het mij, dat het een echte jongensstreek is.

Met het succes van het vorig jaar, dat we den jachtopziener er zoo tusschen genomen hadden, waren we zoo openhartig geweest, dat al onze makkers het wisten, waaronder ook een paar snaken van den jachtopziener zelf, zoodat we terecht vermoedden, dat de man zelf er ook niet van onkundig gebleven was.

Daarom moest „de boodschapper" er maar weer op uit. En jawel hoor; daar kwam hij, geen kwartier

ONZE AMSTERDAMSCH E HORTUS.

Evenals de „Camera obscura van Hildebrand het groote gebrek heeft, dat er geen tweede deel van is," heeft de Hortus de onvergefelijke fout, niet minstens twee keer zoo groot te zijn. Een blik op den plattegrond is echter al voldoende te zien hoe er met de ruimte gewoekerd is, vooral als men weet, dat de op het kaartje open gelaten perken en strooken langs laboratorium en palmenkas meest dicht beplant zijn. Zelfs het tuinhuisje bij de woning van den hortulanus, in den vorm van

Pontederiabassin.

Achtergrond Laboratorium; voorgrond links: deel van het veentje; perk rechts tegen het Lab.: *Oenothera Gigus* en *Lata*.

later, met hangende pootjes terug, het beest bij zich met nog alle vier de pootje er aan. Die vlieger ging dus niet op. Ja, we waren nogal verontwaardigd op den jachtopziener en ik zei zelfs, „dat ik er zelf eens op aan zou gaan", doch mijn vader zeide, dat we de zaak maar moesten laten rusten. Dat was een leelijke streep door de rekening. De Moraal: „Het kwaad straft zich zelf".

Haarlem, April 1904.

J. VIJVERBERG.

een kwart cirkel heeft op het rietendak zijn *Sempervivum tectorum*, de huislook.

Voor wie nog niet in de Hortus bekend is, eerst iets over den plattegrond. Ieder cijfer er op duidt een orde aan, waarvan de naam er in vele gevallen nog bij staat. Met een paar wijzigingen is het systeem van Eichler gevolgd, hetzelfde, dat men in de Flora van Heimans en Thijssse en in de laatste drukken van de Schoolflora voor Nederland vindt. Aan het kaartje ontbreekt het gedeelte langs de Heerengracht met de gematigde en Kaapsche kas, de proeftuin en de smalle strook daar achter, waar aan de ééne zijde een rij

broeibakken staat en aan de andere zij kuipen met waterplanten. Deze staan n.l. niet meer, zooals nog op de teekening, achter de Choripetalen, doch nog verder naar links dan de Amygdaleën.

Waarom weet ik niet, doch van de bezoekers slaat bijna geen enkele direct rechts af langs de Rosaceeën, regel is dat men langs de woning van den hortulanus en het laboratorium doorloopt en halt houdt bij het Pontederiabassin; dat heb ik zelfs opgemerkt bij velen, die nog al dikwijls in de Hortus komen. 't Is ook een van de meest in het oog vallende dingen. Zoo'n breede steenen rand, waar je zoo gemakkelijk op kunt gaan zitten kijken, de prachtige waterlelie's, het aardige diamantkruid, de dikke goudvisschen, die men er niet verwacht, dat alles houdt de menschen voor een poosje staande — of zittende. De waterlelie's zijn midden-Juni op zijn mooist, er zijn dan al tamelijk wat bloemen tegelijk open, een kleine twintig, nog knoppen, en de bladen dringen elkaar nog niet boven water. De Nymphaea's zijn nog al verscheiden in kleur, hier buiten ziet men witte roode en gele; de laatste zijn misschien nog wel, naast de witte, de mooiste, men zou ze watertheerozen kunnen noemen. Verder staat er Nuphar luteum, de gele plomp, o.a. een exemplaar, dat de bladen en bloem een paar decimeter boven water heeft opgericht. Potamogeton natans, ook in bloei, tiert er zoo welig, dat ik hem al twee keer heb zien dunnen. Het diamantkruid, een soort Myriophyllum, komt even boven water uitsteken. Dompelt men het onder, dan blijven er vele luchtbellens tusschen de veervormige bladen gevangen en schitteren als diamanten, vandaar de naam.

Langs de kant vindt men Sagittaria (pijlkruid), Butomus (zwanenbloem) Alisma Plantago (de groote waterweegbree), Iris Calmus, rijst, Carex (zegge) enz., terwijl alle stengels en bladen onder water bedekt zijn met Spirogyra, een draadwier.

Dat alles er zoo welig groeit, komt door het warme water, dat er van het Victoria-bassin heenvloeit, door een ondergrondsche geleiding, terwijl op dezelfde wijze uit de tweede hand het veentje er vlak naast van water voorzien wordt. De naam ontleent het bassin aan de Pontederia, de waterhyacinth, in al zijn fraaiheid en schadelijkheid door Prof. de Vries beschreven in Zaaien en Panten. In bloei staat hij nu, in Juni, in de Victoria kas.

Zooals gezegd, ligt het veentje er naast, bijna 10 bij $3\frac{1}{2}$ meter, omgeven door een steenen muurtje, dat $\frac{1}{2}$ meter de grond in gaat, aan de binnenzijde bestreken met cement en niet boven het pad uitstekend. De bodem is een laag klei van omstreeks 30 cM, waardoor het water echter langzaam heenzakt en dat is maar goed ook, anders zou het bederven en nu kan er voortdurend versch

toegevoerd worden. Naast de meest alledaagsche planten vindt men er ook, die in de onmiddellijke omgeving van Amsterdam zelden of nooit te zien zijn, als Pinguicula, Listera ovata, Plantanthera bifolia, Polystichum Thelypteris, Ophioglossum, Lycopodium, Lysimachia thyrsiflora enz. De achtergrond wordt gevormd door Iris, wilgenroosjes, riet smeewortel, Typha enz., alles even hoog opgeschooten. Eén plant is er echter, die constant weigert zijn standplaats voor lief te nemen, de Drosera. Of de stadslucht te benauwd is, of dat de rook, van een diamantslijperij die bij oostenwind wel eens door den tuin strijkt, hem hindert, dat weet men niet, zelden is het echter gelukt eenige exemplaren een winter over te houden en dan waren ze nog zwakjes en hard achteruit gegaan. Een jaar of wat geleden telde het veentje ruim 150 soorten en dat zal wel niet verminderd zijn. Wie er meer

Pontederia.

over lezen wil, kan ook in „Zaaien en Planten” terecht.

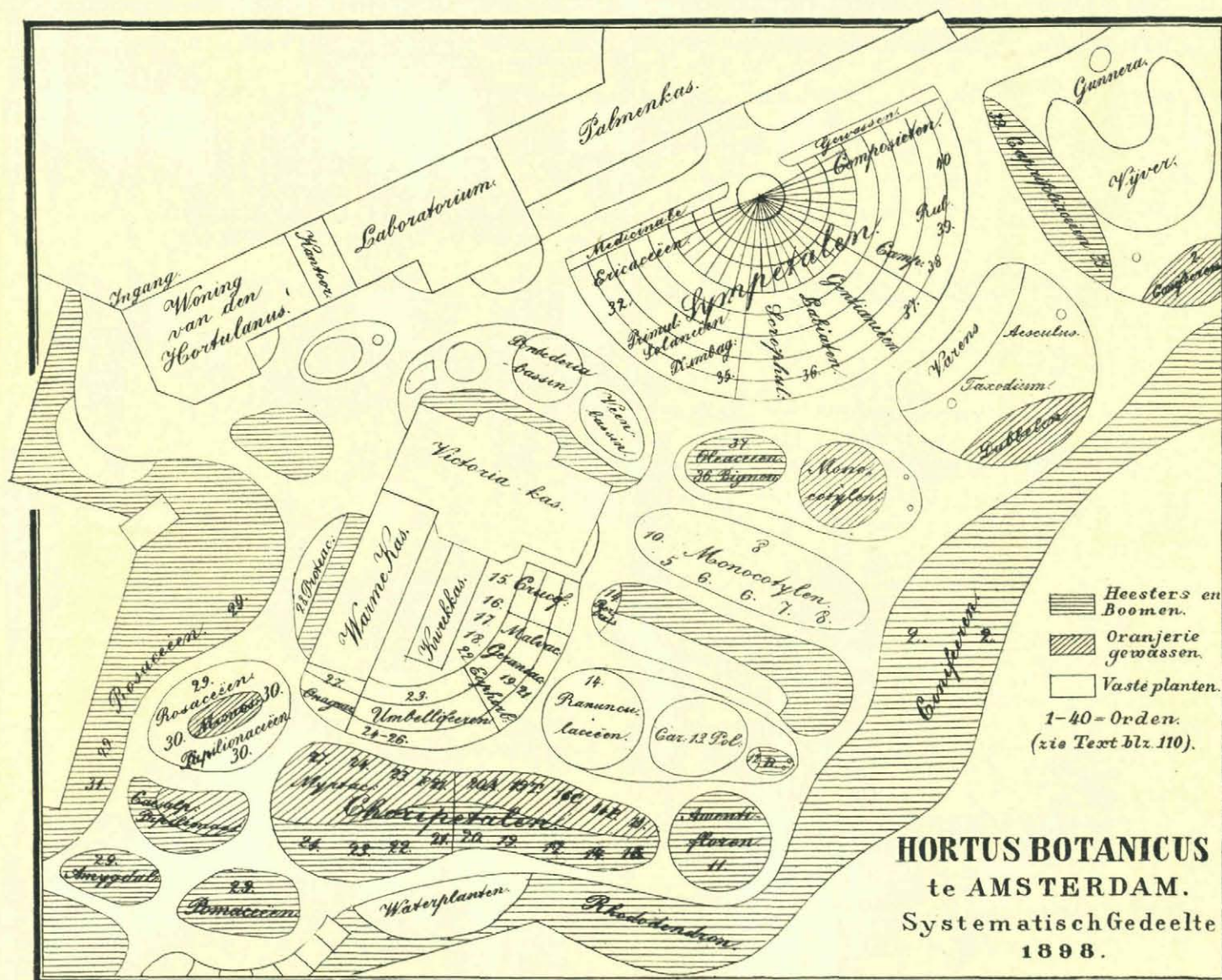
Tusschen het veentje en het halfgrond stuk staat een Pyrus (baccata?) waarop Viscum album woekert, vrij klein en meestal dan ook onopgemerkt voorbij gegaan. De grond om den boom is iets hoger en met kalk vermengd en dat doet nog wel eens opzien.

In het halfgrond staat zoo veel, dat er aan het opsommen van de planten geen denken is, laat staan beschrijven, een enkel woord maar over eenige bijzonderheden. 1° er is een bont exemplaar van hondsdrif met bijna geen groen in de bladen, 2° de smeewortel staat er manshoog, wat ik in het wild nog nooit gezien heb, 3° bijna het geheele jaar door kan men bloeiende erica-soorten vinden door dat de Kaapsche planten in onzen winter en voorjaar bloeien.

Het 4^e punt is iets langer. Waar op het kaartje in de voorste sector het getal 35 staat, ziet men op de plaats van de *Cuscuta europaea* een boschje brandnetel, waarvan de rechter helft in doorsnee meer dan een decimeter lager is dan de linker. De lagere planten dienen n.l. als gastheer voor de woekerplant en duidelijk worden ze in hun groei belemmerd. De *Cuscuta* moet ieder jaar opnieuw gezaaid worden, anders komt er niets van terecht. Op *Salix* naast de brandnetel wil hij in het geheel

heesters opgeleid, als roos, jasmijn, d.w.z. *Jasminum*, een *Oleacee* dus verwant aan Chineesche klokjes en sering, met wat wij gewoon jasmijn noemen, de *Philadelphus coronarius*, die zoo sterk riekt. Verder *Clematis* en een breed voor het raam geleide moerbeï.

Het kan gebeuren, dat men bij het binnentreden van de kas verwelkomd wordt door het gszang van de daar resideerende merel, zoo niet, dan doet hij zich tijdens het bezoek meestal toch wel hooren.

niet voort en van het zaaisel op *Lupine* is slechts één enkel exemplaar goed opgegroeid.

Vóór de palmenkas is rechts en links van den ingang een lange smalle strook, omrand met *Armeria* evenals de vakjes van het halfgrond en aan de achterzijde begrensd door een sterk sprekende rij van de wit en groen gevlekte bladen van *Pulmonaria*. In de strook staan eenjarige planten buiten het systeem om, *Cruciferen*, *Malvaceeën* e.a. Tegen de dammen tusschen de ramen zijn verschillende

Dit jaar is er echter niet als anders gebroed. Midden in de koepel staat een hooge palm de *Livistona australis*, met de bladen bijna, tegen de glazen kap aan. Een veertien dagen geleden raakte hij het glas ook, doch is nu met veel moeite een meter dieper gezet. Of hij weer op zijn verhaal komt, moet men nog afwachten, de vorige keer is het goed gegaan. 't Zou jammer zijn als de minstens honderdjarige boom dood ging. Maar eens zal hij toch voor de kas te groot worden. In tegenstelling

met de ruige stam van *Livistona* staat een weinig naar links een *Arecapalm* met kaarsrechte gladde stam met duidelijk stengelomvattende bladen. Typisch zijn verder de kleine *Sabals*. De plant

Livistona olivaeformis.

toont aan den éenen rand van de kuip de bladen en aan de andere zijde een boven de aarde uitstekend deel van de wortelstok, die schuin naar beneden groeit. *Chamaerops* is de eenige palm, die nog in Europa voorkomt.

J. A. HONING.

(Wordt vervolgd).

HOOR EN WEDERHOOR.

Aalscholvers en Eenden. *)

Geachte Heer Thijssse!

Mag ik even het volgende antwoorden op uwe regelen onder mijn stukje.

Mijn oordeel is en blijft dat iemand, die uit zuivere natuurliefde er op uittrekt en wil mede gaan leven met al wat leeft om hem heen, en bewondering gevoelt voor planten- en dierenleven, niet met voldoening op zijn dagtaak neer kan zien, wanneer hij even voor het naar huis gaan een paar honderd aalscholvers moedwillig neerschiet,

*) Bedoeld is *Anas boschas*.

zonder dat iemand hem dit baantje opdroeg. Dat is, *onpartijdig beoordeeld*: *schieltlust*, en geen natuurliefde.

De onweerstaanbare drang, om dieren te doden, die vele menschen bezielt, heeft niets te maken met natuurvor-sching, natuurzin of hoe men dat anders noemen wil. Om dien doodingsdrang te bemantelen, verzint men er dan maar wat op: men zegt dan b.v. „die dieren zijn schadelijk,” of: „er zijn er genoeg,” of: „ze trekken hier maar door” etc., maar dit alles neemt niets af van de *werkelijke waarheid*, die is: *de daad wordt gedaan uit lust tot doden*.

Het beste geneesmiddel voor die kwaal is het grondig en diep bestudeeren van de natuur. Door diepe studie ontstaat de bewondering en deze verhindert het doden. Wanneer iemand een hondje heeft, dat hij niet kent en nooit gadegeslagen heeft, dan zal 't hem niet veel kunnen schelen, dat het doodgeschoten wordt, maar nooit zal hij dit toelaten, wanneer hij het jaren lang bestudeerd heeft en het heeft leeren waardeeren. In het bewuste stuk van den heer Houwink kwam er bovendien nog zoo aller-vreemdst naief achter de groote verbazing, dat de politie hem proces-verbaal maakte en hem deze edele daad verder belette. Hij had minstens een medaille van natuurverdienste verwacht zeker.

En, mijnheer Thijssse, wat nut en schade der cieren be-treft nog het volgende:

Ik stel voorop, dat, (en dit ziet iedereen natuurlijk in) voor de natuur zelf, geen enkel dier schadelijk is, zoodra men de geheele natuur ongestoord haar gang laat gaan. Maar U heeft het natuurlijk over de schade *voor den mensch* nu de natuur eenmaal door menschenhand zoo onevenredig is gemaakt met daar iets te veel en hier iets te weinig.

Zoudt U denken, dat er één mensch op de wereld is die precies kan berekenen het nuttige of het schadelijke van het optreden van een of ander levend wezen voor het menschenleven als een complex? Dat is gewoonweg onmogelijk, en dat zal het ook wel altijd blijven. Neem als voor-beeld maar eens *een individu* van een Aalscholver. Hij zal veel visch eten, die de mensch ook lust, best; maar hij zal visch eten, die de mensch niet lust; hierdoor maakt hij de levenskansen van de eetbare grooter; hij zal veel visschen eten, die aan schadelijke parasieten lijden en hierdoor weer nuttig blijken te zijn. De visschen, die hij verslindt, zijn weer de vervolgers van andere wezens, die op hun beurt weer nuttig voor den mensch kunnen zijn enz. enz.

Het is onmogelijk, om den invloed van het leven van één dier op de omgeving op een blaadje papier neer te schrij-ven, door slechts een paar feiten uit zijn leven aan te teekenen. Het is zelfs onmogelijk, om dit te doen van een *individu*. Elk levensverschijnsel sleept honderden van ge-volgen met zich mee voor plantenleven, dierenleven en delfstoffen complex.

Zoo ook met de eenden, wier schade U beschrijft voor een of ander arm keuterboertje. Tegenover deze schade staat weer het nut, dat ze verrichten door het opeten van vele lastige visschen en slakken, door het met visch be-volken van vischarme wateren, daar zij heel vaak visch-eieren aan hun veeren hebben zitten en deze naar elders meenemen. (Zie Naumann). Daar staat weer tegenover, dat ze ook op deze manier roofvisschen naar die wateren medenemen, die weer schadelijk voor den mensch kunnen worden daar ter plaatse, maar diezelfde roofvisschen kunnen ook door dunning der gelederen van de overige visschen de levensomstandigheden van deze laatsten beter maken. Bovendien zijn die roofvisschen weer het eenige voedsel van een ander dier, die op zijn beurt weer veel nut voor den mensch verricht, en dus moet blijven bestaan.

Is er ooit een eindpunt te vinden voor een wetenschap-